

Onderzoeksbevindingen, ervaren impact door kinderen, jongeren, hun families en praktijkwerkers
Lana De Clercq | Postdoctoraal onderzoeker, Universiteit Gent

Agentschap
Opgroeien

Vlaanderen
is welzijn

UNIVERSITEIT
GENT

Studiedag onderzoek naar Signs of Safety

128

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Voornaamste bevindingen

1. Zicht krijgen op de verschillende elementen die een gedegen SofS-implementatie waarborgen

Hoe verloopt de implementatie op basis van de vier kritische elementen van de implementatiecyclus:

(1) Leren, (2) Leiderschap, (3) Organisatorische afstemming en (4) Zinvol meten en monitoren?

2. Zicht krijgen op de 'breedte' en 'diepte' van de huidige SofS-praktijk binnen de afdeling OSD

Wat wordt er werkelijk toegepast (cf., 'breedte')? Op welke manier wordt SofS toegepast (cf., 'diepte')?

3. Zicht krijgen op betekenisvolle elementen van de implementatie voor het cliëntsysteem en hun netwerk, OSD-medewerkers en professionele partners

Welk betekenisvol verschil maakt SofS in het leven van minderjarigen, ouders, hun netwerk, OSD-medewerkers en professionele partners? Een eerste verkenning van de ervaren impact.

Agentschap
Opgroeien

Vlaanderen
is welzijn

UNIVERSITEIT
GENT

Studiedag onderzoek naar Signs of Safety

129

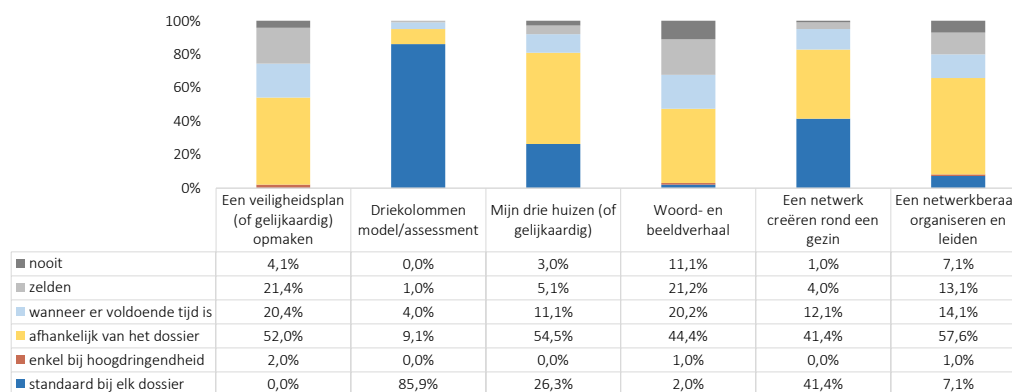
Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Voornaamste bevindingen: de 'breedte' en 'diepte' van de huidige SofS-praktijk

De breedte

Tabel 9. Percentages van de frequentie waarmee consultants en regionale staf leden (n = 99) SofS-tools inzetten

Studiedag onderzoek naar Signs of Safety

130

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Voornaamste bevindingen: de 'breedte' en 'diepte' van de huidige SofS-praktijk

De breedte

- De frequentie en manier waarop varieert naargelang regio, team en gezin (vs. modelgetrouwheid)
 - o 86% zet Driekolommenmodel 'standaard' in bij elk gezin vs. 26% Drie huizen (of gelijkaardig), 2% woord- en beeldverhaal
- Idee dat kracht- en oplossingsgerichte houding/SofS-principes in ieder dossier kunnen/moeten ingezet worden
 - o 95% betreft het kind/de minderjarige 'altijd' of 'vaak' als actieve partner en zet het kind/de minderjarige centraal
 - o 85% stimuleert ouders 'altijd' of 'vaak' om (nog niet) bestaand netwerk aan te spreken en hen te betrekken in het traject
 - o 42% laat ouders, minderjarigen en hun netwerk 'altijd' of 'vaak' met oplossingen komen
- Breedte van implementatie afhankelijk van tijd, hoogdringendheid en beschikbaarheid externe professionele partner
 - 1/5 gaat enkel veiligheidsplan (of gelijkaardig) of een woord- en beeldverhaal opmaken als er voldoende tijd is

131

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Voornaamste bevindingen: de 'breedte' en 'diepte' van de huidige SofS-praktijk

De diepte

- In-diepte toepassing van de SofS-tools en -uitgangspunten afhankelijk van diverse factoren:
 - Beschikbare tijd, verwachtingen en sturing leidinggevende
 - Modelgenegenheid en voorkeur voor bepaalde SofS-tools (~authentic in relatie staan met cliëntsysteem)
 - Beschikbaarheid netwerk, externe professionele partner en leeftijd minderjarige

132

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Voornaamste bevindingen: de 'breedte' en 'diepte' van de huidige SofS-praktijk

De diepte

- Bijlage 2 onderzoeksrapport geeft illustratie per SofS-tool, voorbeeld Drie huizen

Met wie wordt het gebruikt?	- ouder - minderjarige
Hoe wordt het gebruikt?	De Drie huizen wordt voornamelijk gebruikt om de minderjarige te betrekken bij de veiligheidsassessment en het proces van veiligheidsplanning. Het helpt de minderjarige om hun mening te uiten, zodat de consultant hun gedachten, gevoelens en perspectief begrijpt. De Drie huizen wordt op diverse manieren ingezet: - Alleen met de minderjarige of met de ouders er bij. De consultant vraagt toestemming aan de minderjarige om de Drie huizen te delen met de ouder(s). - De Drie Huizen wordt geschreven in de eigen woorden van het minderjarige, wat de ouder(s) helpt om de ervaringen van de minderjarige te begrijpen. - Als de minderjarige niet (wil) deelnemen aan overlegmomenten/ netwerkberaden, wordt de tool gebruikt om de stem van de minderjarige binnen te brengen. - De consultant past de tool aan naargelang de leeftijd en leefwereld van de minderjarige, bv. de 3 smartphones of een weekschema bij tieners.
Waarom waardevol?	- Biedt houvast om stem van kind actief te beluisteren, benadrukt het belang van de stem van het kind (n = 6) - Laagdrempelig, kinderen (op een ongedwongen manier) een stem geven (n = 6) - Makkelijk te integreren in werking, in tijd haalbaar (n = 3)
Waarom minder waardevol?	- Vragen zijn te hard voor kinderen, voorzichtigheid is nodig (n = 2) - Wordt te vrijblijvend/verkeerd ingezet, 'snel snel in gesprek met kinderen', vaak zonder toestemming/medeweten ouders, te weinig oog voor morele component (bv. positie van kind in echtscheiding ouders), geen terugkoppeling aan de ouders, in verschillende settings steeds opnieuw ingezet, info verzamelen wat niet de bedoeling is (n = 2) - Te kunstmatig, te geforceerd (n = 1)

133

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Voornaamste bevindingen

1. Zicht krijgen op de verschillende elementen die een gedegen SofS-implementatie waarborgen

Hoe verloopt de implementatie op basis van de vier kritische elementen van de implementatiecyclus:
(1) Leren, (2) Leiderschap, (3) Organisatorische afstemming en (4) Zinvol meten en monitoren?

2. Zicht krijgen op de 'breedte' en 'diepte' van de huidige SofS-praktijk binnen de afdeling OSD

Wat wordt er werkelijk toegepast (cf., 'breedte')? Op welke manier wordt SofS toegepast (cf., 'diepte')?

3. Zicht krijgen op betekenisvolle elementen van de implementatie voor het cliëntsysteem en hun netwerk, OSD-medewerkers en professionele partners

Welk betekenisvol verschil maakt SofS in het leven van minderjarigen, ouders, hun netwerk, OSD-medewerkers en professionele partners? Een eerste verkenning van de ervaren impact.

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Voornaamste bevindingen: betekenisvolle elementen van de implementatie voor het cliëntsysteem en hun netwerk, OSD-medewerkers en professionele partners

O.b.v. data van online survey en interviews, maar vnl. casestudies

Casestudies:

- 5 casestudies o.b.v. lopende en afgesloten dossiers
- 3 OCJ en 2 SDJ-trajecten
- Een traject waarover de betrokken consulent/het team met een goed of trots gevoel terugblijkt omwille van de idee dat men in het traject tegemoet kwam aan de uitgangspunten van de SofS-implementatie
- 25 interviews:
 - 4 mama's
 - 1 papa, 3 minderjarigen
 - 8 netwerkliden: 2 grootmoeders, 2 tantes, 1 peter, 1 vriendin van de ouder, 1 buurman en 1 buurvrouw
 - 5 consulenten, 1 regionaal staf lid en 3 externe professionele partners

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Voornaamste bevindingen: betekenisvolle elementen van de implementatie voor het cliëntsysteem en hun netwerk, OSD-medewerkers en professionele partners

- Impact op vier niveaus:

- 1) de cliënt
- 2) de OSD-medewerker
- 3) het team
- 4) de organisatie

- Op korte, middellange en lange termijn (met enige voorzichtigheid interpreteren)

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Uitkomstenstabel: ervaren impact van de SofS-benadering op niveau van de cliënt, de OSD-medewerker, het team en de organisatie op korte, middellange en lange termijn

Cliëntniveau vanuit cliëntperspectief			Cliëntniveau vanuit perspectief OSD-medewerker en jeugdrechter			Niveau van de OSD-medewerker		
Kort	Middel	Lang	Kort	Middel	Lang	Kort	Middel	Lang
- Meer vertrouwen in werking en communicatie - Minder angst/stress om in partnerschap te gaan - Meer bereidheid om zaken aan te pakken	- Groei/herstel in gezinsrelaties - Ouder staat (opnieuw) in ouderrol, ervaart (opnieuw) zelfvertrouwen - Meer inzicht in eigen situatie - Gevoel van betekenis bij netwerkleden - Intens engagement voor netwerkleden	- Minderjarige groeit op in natuurlijk netwerk / plan om naar huis toe te werken - Trots over traject en persoonlijke groei - Positief partnerschap	- Cliënt staat centraler in traject - Minderjarige wordt beluisterd, gehoord, en krijgt een verhaal - Cliënten en hun netwerk zijn duidelijker en open geïnformeerd - Geheimhouding wordt doorbroken - Meer oog voor wat goed loopt, de krachten en veiligheid in gezin - Actiever inzetten en betrekken van netwerk	- Meer verbinding en partnerschap - Minder stress bij cliëntsysteem - Ouder ervaart (opnieuw) erkenning in ouderrol en eigenaarschap - Druk om tegemoet te komen aan verwachtingen	- Subjectieve beleving van minder uithuisplaatsingen - Minder weerstand wanneer er overgegaan wordt tot uithuisplaatsing - Kortere trajecten - Hoop en perspectief naar toekomst toe - Risico dat meest kwetsbare gezinnen uit de boot vallen - Gezin krijgt niet de nodige ondersteuning door beperkte beschikbaarheid externe partners	- Duidelijke handvaten en houvast om aan de slag te gaan - Contextgericht werken, netwerk betrekken - Menselijke benadering - Stress, mentale druk en onrust omdat men niet aan verwachtingen kan tegemoet komen	- Bewuster van eigen (machts)positie en impact op cliëntsysteem - Andere basishouding en benadering: lerend en kritisch, menselijk, kracht- en oplossingsgericht - Continu gevoel van 'niet goed genoeg zijn'	- Werkvreugde en voldoening - Verbinding met cliëntsysteem en gevoel van betekenis bij 'succesvolle' trajecten - Personeelsuitval - Risico om te hervallen in 'oude manier' van werken door hoge verwachtingen

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Teamniveau			Organisatieniveau		
Kort	Middel	Lang	Kort	Middel	Lang
- Samen reflecteren en goede praktijken uitwisselen, men leert van elkaar	- Kritisch nadenken - Vertragen - Gevoel van steun, verbondenheid en gedragenheid om met team voor zelfde doel te gaan - Bondige en gefocuste verslaggeving	- Lerend, reflectief en kritisch klimaat - Wrevel met collega's die niet meestappen in implementatie	- Diverse processen en fora om het leren te stimuleren	- OSD die inzet op wat echt telt, focust op het positieve en zichzelf durft bevragen - Gedragen visie als organisatie - Concurrentiestrijd tussen regio's, teams en individuele medewerkers	- OSD als lerende organisatie - (Beperkte) groei in parallelle processen - (On)duidelijke profilering binnen jeugdhulp - Positieve samenwerking met partners die SoFS-visie delen - Frustratie en conflict met partners die SoFS-visie niet delen

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

"Maar ik heb vooral veel steun van (naam consulent) gehad. Ze heeft mij ook altijd bijna als enigste laten kiezen, van hoe of wat, dat het niet te snel of zo ging. Ze gaf keuzes of dat ik aan het woord wou of niet, of dat ik het een goed idee vond als we dat of dat gingen doen. [...] Ze kwam dan bijvoorbeeld altijd de deur opendoen en ze vroeg dan van 'hoe is het?' en 'gaat het lukken?', of 'zie je het zitten?'" (minderjarige casestudie)

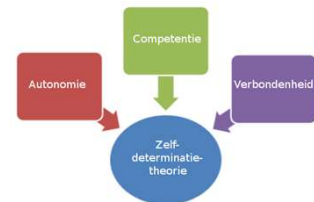
"Ik heb het geluk gehad dat ik dat netwerk heb en ter beschikking had voor de kindjes en voor het safety plan, want anders was het waarschijnlijk niets geweest, dan was (naam minderjarige) misschien in een instelling geplaatst en dan zat ik hier misschien nu nog zonder kinderen... [...] Ik denk dat ik in mijn beide handen mag wrijven, dat ik op dat moment en nog altijd een heel sterk netwerk heb. [...] Dat is ook wel een stevig netwerk van familieleden, dat niet zomaar uiteenvalt, die je eigenlijk heel uw leven bij u hebt." (mama casestudie)

"(Naam consulent) heeft me er echt doorgeholpen, er door gesleurd. Het is dankzij haar dat ik ook sterker in mijn schoenen sta. Ze heeft me de moed kunnen geven en de steun kunnen blijven geven. Ik heb een band met haar opgebouwd. [...] Eigenlijk ben ik (naam consulent) dankbaar, uit heel mijn hart. Het is echt een topvrouw en ze heeft van mij ook een topmadam gemaakt, om het zo te zeggen. Ze is mijn voorbeeld. [...] Zij heeft mij voor de eerste keer laten voelen dat ik respect kreeg van iemand anders. Ik kreeg nooit respect voor wat ik deed. Zij heeft me dat respect gegeven en dat apprecieer ik. Ik voelde me trots, eindelijk, om eens respect te krijgen. Daardoor ben ik nu een andere persoon in mijn kop geworden. Ik ben meer keuzes beginnen maken, ook al zijn die keuzes moeilijk." (mama casestudie)

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Voornaamste bevindingen: betekenisvolle elementen van de implementatie voor het cliëntsysteem en hun netwerk, OSD-medewerkers en professionele partners

- Daarnaast vertelt data ons iets over wanneer, voor wie en in welke context SoFS een verschil kan maken
- Mechanisme ~ psychologische basisnoden: autonomie, verbondenheid en competentie (ZDT, Ryan & Deci, 2017)
~ parallelle processen

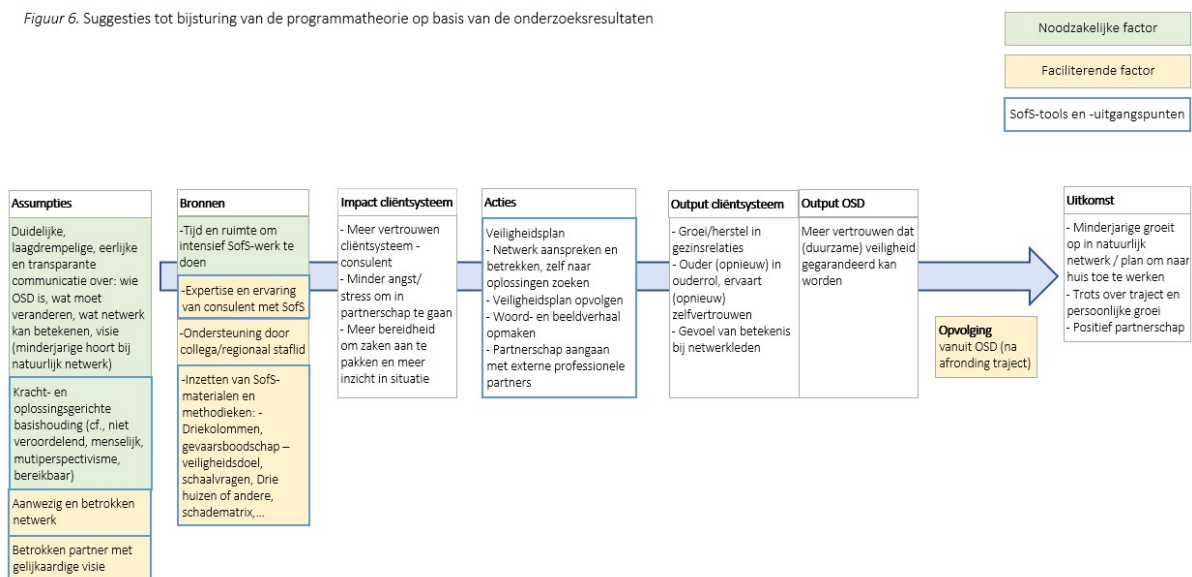

- Aanvulling programmatheorie o.b.v. onderzoeksbevindingen

Noodzakelijke factor	- Noodzakelijke factoren
Faciliterende factor	- Faciliterende factoren
Sofs-tools en -uitgangspunten	- Factoren die eigen lijken te zijn aan SoFS-benadering

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Figuur 6. Suggesties tot bijsturing van de programmatheorie op basis van de onderzoeksresultaten

Onderzoeksbevindingen procesevaluatie Signs of Safety-implementatie binnen OSD

Conclusie

- SofS als procesmodel, geen eindpunt, maar heldere meetbare uitkomsten nodig om implementatie aan te toetsen
 - Zijn minderjarigen, ouders en hun netwerk effectief eigenaar van hun proces?
 - Wordt er effectief meer gesproken met het kind (actieve participatie) en diens perspectief meegenomen in besluitvorming?
 - Zorgt SofS-implementatie ervoor dat beslissingen effectief begrijpbaarder zijn voor kinderen en ouders?
- Situering van SofS in brede jeugdhulp, brug nodig naar externe professionele partners
- Geen evidence base voor SofS, dus sluit focus op 1 benadering uit. Integratieve aanpak om tegemoet te komen aan complexe thema's. Kan/moet SofS overal antwoord op bieden?
- Aanbeveling: focus op ondersteuning consulent (welzijn en personeelsuitval)

142

Dank aan alle participanten, leden van de stuurgroep en het onderzoeksteam

Bedankt voor jullie aandacht!

Contact

Lana.DeClercq@ugent.be

Wouter.Vanderplasschen@ugent.be

143